

“Montserrat té els recursos humans i espirituals per remuntar la crisi present”

Dg, 10/02/2019 per Catalunya Religió

(*Cristianisme al Segle XXI*) Aquest dissabte l'Associació «Cristianisme al segle XXI» va organitzar la xerrada “Els grans abats de Montserrat i la seva acció en favor de la catalanitat” ja prevista en el calendari anual d'Espai Obert. **Bernabé Dalmau**, monjo de Montserrat i director de *Documents d'Església*, va ser el ponent de la Jornada a la sala d'actes de «Cristianisme i Justícia» de Barcelona. A més del repàs històric, el va pare Bernabé va tancar la xerrada amb un reflexió sobre el moment present que viu Montserrat, després d'haver-se denunciat el mal perpetrat per un dels membres de la seva comunitat. Aquesta és la seva aportació que va llegir literalment:

Hem repassat pinzellades de la història contemporània de més d'un segle. Entorn de la figura dels abats de Montserrat he intentat il·lustrar com l'actuació de cadascun d'ells ha esdevingut una aportació positiva a la vida de Catalunya.

Si, segons la dita, darrere un gran home hi ha una gran dona, no m'avergonyeixo de dir que darrere un gran abat hi ha una gran comunitat. Al capdavall l'abat és elegit per la comunitat, la comunitat afaïçona el seu futur abat, i l'abat porta endavant el destí individual i col·lectiu dels monjos.

La història recent de Montserrat, marcada per gairebé mil anys d'espiritualitat benedictina, s'ha desplegat al voltant del santuari de la Mare de Déu que, en ser proclamada patrona de les diòcesis catalanes, ha configurat també la catalanitat de la comunitat.

L'acció dels abats ha influït des de la responsabilitat cristiana sobre molts aspectes del pensament i de l'acció de la societat catalana. Però tant la projecció externa de cadascun dels abats com del treball dels monjos no se sostindria únicament per

ideals patriòtica, polítics o culturals. L'aspiració noble del candidat a monjo no pot ser altra que la recerca de Déu. Uns objectius merament cívics, no sobrenaturals, no permeten el manteniment d'una vocació monàstica. Els monjos i també el monjo que és l'abat té la seva trajectòria personal de creient, amb alts i baixos en la vida de fe, i amb el seu delicat encaix en el teixit comunitari.

La Regla benedictina, amb el realisme que li ha permès una extraordinària difusió durant catorze segles, ja preveu que la missió de l'abat no és tirania sobre ànimes sanes sinó cura sobre ànimes malaltisses. Per això les llums i les ombres conviuen en les persones dels monjos, i l'esmentat encaix entre persona i comunitat provoca moments de crisi. Tots els abats que he descrit han tingut moments crítics en la vida de comunitat. A vegades per influx d'esdeveniments externs a la comunitat: eclesials, polítics, socials. D'altres vegades ha produït crisi l'evolució de les idees que donen sentit a la manera d'encarnar la vida monàstica en un moment determinat. També pot sacsejar la comunitat el desgast de les persones o dels mètodes que fins aleshores havien afavorit el creixement del teixit comunitari. A fi de comptes, a la comunitat sempre li cal fer el discerniment per trobar la voluntat de Déu.

Montserrat és monestir, santuari i muntanya. Com diu Jesús, «no es pot amagar una ciutat posada dalt d'una muntanya». Per això, tot el que Montserrat diu o fa, amb encert o amb error, té una gran projecció. Aquests dies la llum pública posa els focus en els innegables errors, per bé que també caldria matisar que hi ha hagut canvi de paradigma al llarg de mig segle sobre com enfocar el ministeri de pastor propi de qualsevol responsable eclesial. I els ajustaments i les correccions són necessaris. Sense caure en justificacions gratuïtes ni en triomfalismes ultrapassats que Montserrat no necessita, sí que em veig amb cor d'afirmar humilment que la comunitat actual té, en la seva pobresa, els recursos humans i espirituals per remuntar la crisi present que, sigui dit de pas, ha cohesionat encara més els monjos del moment present, en la seva pluralitat i en el seu ideal de fer entre tots el pla que Déu ens suggereix. Pla que les diverses generacions han intentat aportar des de Montserrat envers l'entorn català i universal que n'espera llum per als cors i força per a viure.

«El present de Montserrat —escrivia recentment un periodista que en vigílies de Nadal va entrevistar llargament sis monjos de diverses promocions i responsabilitats comunitàries— és una oportunitat per explicar el que és: una acollidora família de monjos amb una intensa vida intel·lectual i espiritual, i amb una escolania que és un referent mundial, no només en el terreny artístic, sinó també en l'acadèmic i personal. També pel que fa a la seva transparència en tots els sentits... La societat catalana vol seguir sentint-se orgullosa de Montserrat, pel qual hi ha un gran respecte i estima. És un referent molt transversal, no sols entre els creients. A les portes del mil·lenari, Montserrat té molt a oferir. No tinc cap dubte que d'aquesta sotragada un cop més en sortirà enfortit» (I. Aragay, *Ara*, 3 febrer de 2019).

Els abats de Montserrat i la catalanitat

En la part històrica de l'exposició, Bernabé Dalmau va defugir el tractament d'historiador i es presentà com un tastaolletes a l'hora d'exposar el tema. Segons ell, potser hauria calgut parlar d'altres abats començant des del segle XV, quan

Montserrat assolí la independència de Ripoll (1409), sota l'abadia del qual havia nascut per voluntat de l'abat **Oliba**, també bisbe de Vic, l'any 1025, a partir de l'ermita de Santa Maria que havia donat **Guifré el Pilós** l'any 880 o abans al monestir de Ripoll. Aviat, doncs, se celebrarà el mil·lenari.

Però el seu discurs va abraçar només des de la restauració de Montserrat, bandejant la destrucció, ocupació i el saqueig dels tresors i l'incendi de **Suchet** durant la Guerra del francès l'any 1811 -si no hagués estat fortificat, les tropes potser haurien passat de llarg-, i l'abandonament del lloc pels monjos a causa de la desamortització de 1835, quan se suprimiren els ordes religiosos masculins que no tinguessin finalitats socials com l'ensenyament o la sanitat. De 1835 a 1844 no hi hagué cap monjo al Monestir, ni ermitans ni preveres de vida contemplativa que hi havien fet estada. Els monjos s'havien escampat i havien fet de sacerdots o i rectors de parròquies arreu. Quan el 1844 es reobre el santuari i es reconstrueixen les capelles els monjos no podien figurar jurídicament com a tals.

Començà aleshores a parlar dels abats en quatre etapes històriques: la dels abats **Miquel Muntadas i Romaní** (1858-1885) i **Josep Deàs i Villa** (1885-1913); la d'**Antoni M. Marcet i Poal** (1913-1946) i la d'**Aureli M. Escarré** (1946-1966); la de **Gabriel M. Brasó i Tulla**, abat coadjutor (1961-1966); i la dels darrers abats **Cassià M. Just i Riba** (1966-1989), **Sebastià Bardolet i Pujol** (1989-2000), **Josep M. Soler** des del 2000.

Muntadas i Deàs

Presentà l'abat **Muntades** com un home tenaç, que va refer el Santuari (recuperat per l'abat **Blanch**) per la seva devoció a la Mare de Déu, més que no pas la vida monàstica, ja que no podien figurar com a monjos. Davant la impossibilitat de renovar la congregació de Valladolid, uní el monestir a la Congregació internacional de Subiaco el 1882 (encara hi pertany i n'han estat superiors Brasó i d'altres monjos montserratins). El 1884, aconseguí de l'estat el permís per a la instauració d'un noviciat. Fundà el «Seminario de misioneros de ultramar» per enviar capellans a les colònies espanyoles.

El 1880, amb l'ajut de **Jacint Verdaguer** i homes tan diferents com **Jaume Collell** i **Fèlix Sardà i Salvany**, organitzà les festes del mil·lenari de la troballa de la Mare de Déu i la van fer el símbol de Catalunya, participant del moviment de la Renaixença i amb molt ressò a la premsa que reuní al santuari milers de pelegrins. Encara el 1881 va assolir fer-la patrona de les diòcesis de catalanes, Andorra i la Franja de ponent, incloses (però no patrona de Catalunya, per susceptibilitats polítiques, malgrat la inscripció «Patrona Catalauniae » (falsa) del cambril amb la imatge de **Lleó XIII** amb l'abat. També aconseguí la celebració de la festa el darrer diumenge d'abril, finalment fixada el dia 27, quan se celebrava el 8 de setembre, i que el santuari fos considerat diocesà, nacional i internacional. Va escriure diverses obres, entre les quals *Montserrat. Su pasado, su presente y su porvenir* (1871), que, potser, encara no ha estat superada.

De l'abat **Deàs**, administrador o «majordom» en temps de Muntadas, destacà la seva tasca constructora (acabà el Cambril i l'església, edificà les cel·les de Nostra Senyora) i missionera. A Manila, on residí del setembre de 1895 al març del 1897, bastí un Col·legi benedictí avui amb tres campus i més de 6.000 alumnes, universitats incloses, de manera que es pot dir que els benedictins tenen el col·legi més petit (el de l'Escolania montserratina) i el més gran a les Filipines. No es pot

dir pas, tanmateix, que entengués gaire la catalanitat, vist que algunes vegades l'abat fins i tot es dirigia als monjos en castellà «*porque quedaba mejor*».

Marcet, Escarré i Brasó

Ja de la segona tongada d'abats, destacà que **Marcet**, amb les edificis refets - s'ajudà de col·laboradors com **Puig i Cadafalch** per la reconstrucció material del santuari- es pogué dedicar més i millor a la comunitat i a la tasca cultural i espiritual del monestir, ja que coneixia monestirs europeus com l'alemany Mary Lag, ajudat per d'altres companys, als quals es van poder dedicar a diferents especialitats. Entre aquests companys, entre d'altres, destacaren **Bonaventura Ubach**, impulsor amb **Gregori M. Sunyol**, de la *Bíblia de Montserrat* i del museu bíblic, amb compres que feia durant els seus quaranta anys a Terra Santa i de professor a Roma (adquirí una pintura sense saber que era un Caravaggio); **Anselm Albareda**, que **Pius XI** nomenà Prefecte de la Biblioteca Vaticana, arribà a cardenal i és autor d'una *Història de Montserrat*; Gregori M. Sunyol, promotor de la Biblioteca gràcies a donacions i compres a particulars

Marcet promogué l'ús del català tant com a llengua de relació dins el monestir com en la consideració del català com a llengua de cultura habitual. L'any 1906 inicià *Revista Montserratina* restaurà la impremta del monestir (1918) i impulsà diverses publicacions, com ara *Analecta Montserratensia*. El 1915 patrocinà el Primer Congrés Litúrgic de Montserrat, que suposà per a l'església catalana un revifament de la litúrgia i un apropament als corrents innovadors centreeuropeus de l'època.

Durant la primera Dictadura va saber jugar políticament contra els decrets relacionats amb la predicació en català, la catequesi, la llengua als seminaris i amb signes de denotaven progressisme i catalanitat com els ornaments litúrgics, la pronúncia romana del llatí o l'impuls a l'escolania. L'any 1931 celebrà el novè centenari de la fundació del monestir, que coincidiren amb el cinquantenari de la coronació de Mare de Déu com a patrona de Catalunya. Encara inaugurà els museus i restaurà l'església romànica de Santa Cecília. La guerra civil (1936-39) significà un nou abandonament del monestir. Sortosament, el Govern de Catalunya preservà Montserrat del saqueig i la destrucció, tot i que a partir del 1937 s'emprà d'Hospital militar de campanya. La guerra suposà 23 monjos morts, dels quals 20 han estat declarats beats i 16 despulles d'aquests reposen a la cripta.

Arribats a aquest punt el conferenciant oferir dues anècdote. Una, la seva cel·la actual coincideix amb l'habitació de la cuinera del Comissari de la Generalitat, el qual, convençut de la destrucció final del Monestir, en va fer una preciosa descripció detallada per escrit, que ha publicat el pare **Raguer**. Dues, davant la brama que **Franco** volia donar el monestir a alguna altre orde religiosa, Escarré, que havia aconseguit passar a Itàlia, i dos monjos més, aconseguiren un permís a Saragossa per traslladar-se a Montserrat, on arribaren el 27 de gener del 39, abans de les tropes franquistes, de manera que van ser els monjos a rebre-les i no a l'inrevés, vist que les autoritats militars arribaren un parell de dies després.

El 1941 Marcet demanà un coadjutor i la comunitat elegí **Aureli M. Escarré**, que tenia 32 anys i seria el seu successor.

Escarré decidí renovar la comunitat enviant monjos a fer estudis a l'estranger i donant suport decidit a les recerques en els camps de la litúrgia, de la Bíblia i de la

cultura en general. Alhora, després de suprimir els vestits postissos de la imatge de la Verge i gràcies al pare d'**Albert Franquesa**, Sagristà major, va promoure la cerimònia de l'entronització de la Mare de Déu de Montserrat el 27 d'abril de 1947, un dels primers actes de reafirmació nacional, promogut per la comissió Abat Oliba. Eren temps, encara de bones relacions amb Franco i la seva muller. Volia el major esplendor per a l'abadia, recuperà el fons de la Biblioteca i aconseguí que els seus abats poguessin portar solideu com els bisbes.

Es relacionà amb l'escoltisme de mossèn **Batlle** i el portà a Montserrat. Va fer possible l'existència de publicacions catalanes com *Germinabit*, *Serra d'Or*, *Qüestions de Vida Cristiana*, *Studia Monastica* -cosa que el va fer topar sovint amb el ministre **Fraga Iribarne**- i acollí tota mena d'iniciatives, cosa que el va anar fent xocar sovint amb el govern de Franco; es va anar tornant catalanista i la seva postura crítica el convertí en un símbol i representant de l'Església catalana. Gaudí d'un gran predicament fins al punt que gosà comentar a **Pau VI** que el nomenament de **Marcelo González** per a la diòcesi de Barcelona havia estat un [error](#).

Des de 1961 Escarré tenia com a coadjutor l'abat **Brasó**. El 14 de novembre de 1963, unes declaracions seves [publicades](#) al diari francès *Le Monde*, recolzades en l'encíclica *Pacem in terris*, on deia que el règim de Franco estava allunyat de la doctrina social de l'Església, causaren furor. Hi demanava que el poble pogués triar el seu govern, garantir la llibertat de premsa, la fi del guerracivisme i la defensa de la llengua catalana. Pressionat perquè sortís de Catalunya des del 1965 residí al monestir de Viboldone. L'any següent el govern l'obligà a renunciar al títol d'abat. Fou dut a morir a Barcelona i està enterrat a Montserrat. El substituí l'abat **Brasó**, que també ho fou de Subiaco, i que, per Dalmau, constituïa el tercer bloc de la història dels abats. Destacà com a liturgista, arqueòleg i escriptor. Entre els seus llibres, *Litúrgia i Esperitualitat*, traduït a diversos idiomes. Va viatjar per quasi tot el món. Fou designat membre de la Reforma de les Cerimònies Papals. El 1969, Pau VI, el cridà a Roma perquè li dirigís els exercicis espirituals.

Els abats més recents

Cassià M. Just inicià el darrer bloc d'abats contemporanis. Organista i gran director espiritual, continuà la línia d'Escarré i gosà demanar a les jerarquies eclesiàstiques més obertura en la línia del Vaticà II. Defensor acèrrim dels drets humans, s'enfrontà n diverses ocasions als governadors civils de Barcelona i acollí la trobada d'intel·lectuals, artistes i professionals l'any 1970 reunits en protesta al consell de guerra contra sis militants d'ETA amenaçats de pena de mort (procés de Burgos). Dalmau explicà que ell es trobava estudiant a Estrasburg i el Manifest dels intel·lectuals arribà a les emissores i diaris francesos de tot tipus com *Derrières Nouvelles d'Alsace*. Malgrat les crítiques de certs sectors, li sortí bé fins al punt de rebre el recolzament del Papa mateix en demanar-li que Montserrat seguís actuant com un gran centre d'acollida de tothom. L'abat va fer costat a d'altres protestes antifranquistes com la Marxa per la Llibertat, a la família de Salvador Puig Antich (1974) i a les vagues de fam de Lluís M. Xirinacs, una de les quals, durant l'agonia de Franco, viscuda amb els Captaires de la Pau a Montserrat mateix. Era un gran polític.

Durant el seu mandat, gràcies al nunci **Dadaglio**, s'aconseguí que tots els bisbes de les diòcesis catalanes fossin catalans d'origen (ara n'hi ha tres de valencians, un d'aragonès i un mallorquí) a més del document de la conferència tarraconense

Arrels cristianes de Catalunya (1985), on s'afirma clarament que Catalunya és una nació, després del qual, els documents dels bisbes catalans han passat del tot desapercebuts: en *Al servei d'aquest poble* (2011), l'afirmació de la nació catalana va en una nota. Poc després va fer unes [declaracions](#) criticant la postura de l'Església vers l'ús dels anticonceptius, declarant-se'n partidari. També va demanar a les autoritats catòliques una revisió de la postura social vers l'eutanàsia i l'homosexualitat. El 1989 va renunciar al càrrec d'abat. Així i tot, va crear la Fundació Cassià Just Recerca i Desenvolupament, que té per finalitat la integració social i laboral de persones amb discapacitat intel·lectual (1991) i donà suport a **Josep Lluís Carod Rovira** quan fou acusat d'haver mantingut conversacions amb ETA a Perpinyà (2004).

El succeí, **Sebastià Bardolet**, un gran musicòleg, que també fou elegit visitador general de la Congregació Benedictina de Subiaco, fins al 1996. Així i tot, més que cercar cap mena de projecció internacional, volia ser un pare per a la comunitat. Participà al Concili provincial tarraconense, iniciativa del bisbe **Ramon Torrella**, que pel sol fet de reunir durant set caps de setmana 250 persones representatives suposà un gest important. El seu abadiat es caracteritzà per la renovació de nombrosos edificis de l'abadia, entre els quals la basílica del monestir, acabada el 1996. El 1997 creà la *Fundació Abadia de Montserrat 2025* per recaptar fons econòmic.

Bardolet renuncià i el 2000 per **Josep M. Soler**, conegut entre els benedictins -és autor de nombroses obres de litúrgia, monaquisme i espiritualitat-, però no pels mitjans d'informació, davant dels quals se'l presentà com deixeble de **Casaldàliga**, com, de fet, ho havia estat a Sabadell. Ha hagut de viure el desmembrament de la diòcesi de Barcelona i el nou encaix del Monestir a la diòcesi de Sant Feliu de Llobregat. És un gran treballador del dia a dia, molt preocupat per complir la seva missió abacial en el procés que viu el poble català.

Arribat a aquest punt el conferenciant volgué deixar clar que l'objectiu del monjo és el seguiment de Jesús i que amb només objectius cívics la vida monacal no seria possible d'aguantar-se, però volgué oferir i explicar sis paràmetres o característiques de fons que afavoreixen el posicionament catalanista de Montserrat:

-l'arrelament al territori o vot d'estabilitat; es professa per a un monestir particular. No és el mateix ser benedictí de Montserrat que del Valle de los Caídos;

-la continuïtat de la comunitat: malgrat canviïn dirigents o els monjos es formin a l'estranger, tothom sap que Montserrat té el mateix esperit acollidor, de manera que pot rebre visites de líders de diferents partits polítics o del Síndic de Greuges, com no fa gaires dies van acollir;

-el fet de tractar-se d'un grup nombrós (no tan com els claretians o jesuïtes), però és sabut que té diferents línies de treball i és fidel a la nació;

-el tarannà de cordialitat i llibertat interna i externa de cara a la pastoral (internament els monjos poden disposar d'internet o de la sala de Tv durant tot el dia, nit inclosa);

-el funcionament democràtic de la mateixa comunitat malgrat la falta de democràcia eclesial, que subratlla els valors comunitaris;

-la tradició d'alçada intel·lectual que allunya la comunitat de qualsevol fonamentalisme.